

การศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตพื้นที่ค่ายฝึกการรบพิเศษประตุผา จังหวัดลำปาง
THE STUDY OF ECOTOURISM PATTERNS, FOR MILITARY CAMPING AREA,
PHATUPA LAMPANG CAMP AREA, LAMPANG PROVINCE.

กิตติศักดิ์ กลิ่นหมื่นไวย¹ ปุณทริกา ปินธ์พันธ์¹ และ กมลธร กาญจนพงศ์¹

¹คณะบริหารธุรกิจ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น

Kittisak Klinmuenwai¹ Puntharika Pinphan¹ and Gamontorn Garnjanapong¹

¹Faculty of Business Administration, Northern College

(Received: July 26, 2020; Revised: November 6, 2020; Accepted: January 11, 2021.)

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพและรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมในเขตพื้นที่ค่ายฝึกการรบพิเศษประตุผา จังหวัดลำปาง ประกอบด้วยการศึกษารูปแบบของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รูปแบบด้านกิจกรรม รูปแบบคุณค่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและความสนใจของนักท่องเที่ยวต่อรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ โดยแบบสอบถามเก็บกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 380 คน ในขณะที่แบบสัมภาษณ์เก็บกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเชิงลึกระดับนโยบายจำนวน 7 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา และการวิเคราะห์ SWOT เพื่อให้ได้ชุดข้อมูลศักยภาพสำหรับการเสนอแนะกลุ่มในการศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมในเขตพื้นที่ค่ายฝึกการรบพิเศษประตุผา จังหวัดลำปาง

ผลการวิจัยพบว่าเขตพื้นที่ค่ายฝึกการรบพิเศษประตุผามีศักยภาพมากในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เนื่องจากมีทรัพยากรเชิงนิเวศทางธรรมชาติที่เหมาะสมมีความหลากหลาย และมีความพร้อมทางด้านการจัดกิจกรรมเชิงนิเวศ โดยรูปแบบการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจเป็นพิเศษ คือ การศึกษาเส้นทางธรรมชาติ การเดินป่า การตั้งเต็นท์และการทำกิจกรรมผจญภัยต่าง ๆ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่หาทำได้ยาก เช่น การโดดหอค ไต่หน้าผาจำลอง เป็นต้น ซึ่งรูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตพื้นที่ค่ายฝึกการรบพิเศษประตุผานี้ จะนำไปสู่รูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ที่เป็นการสอดแทรกความรู้ให้กับนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และเกิดประสบการณ์จริงและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

คำสำคัญ: รูปแบบการท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ, ค่ายฝึกการรบพิเศษประตุผา จังหวัดลำปาง

ABSTRACT

This research aims to study the potential and promote Eco-Tourism in the military camping area of Pratumpha, Lampang Province by studying the patterns of Eco-Tourism attraction. Activity format pattern of Eco-Tourism value and tourists' interest in Eco-Tourism model data were collected by questionnaires and interviews. A sample of 380 people were interviewed from a group of 7 key informants. The data were analyzed for mean and qualitative data were analyzed. And SWOT Analysis of basic

information in organizing a group discussion meeting in the study of ecotourism patterns in the area of the military camping area of Pratupa, Lampang Province.

The result of this research found that tourist the military camping area of Pratupa, Lampang Province has great potential for organizing such tourism formats, having suitable natural ecological resources, diversity of resources and being readily available for organizing activities. Ecological A form of tourism that tourists pay particular attention to is the study of nature trails, trekking, setting up tents and doing various adventure activities, which are rare activities such as tower jumping, climbing artificial cliffs, etc., which is a suitable form of tourism for organizing ecotourism activities in this Pratupa Special Training Camp area. It will lead to a sustainable tourism model which is the insertion of knowledge for tourists to learn and gain real experiences and apply them in daily life.

Keywords: Tourism Model, Eco –Tourism, Military Camping Area, Phatupa Lampang Camp Area, Lampang Province

บทนำ

จังหวัดลำปางตั้งอยู่ทางภาคเหนือตอนบนมีสภาพภูมิประเทศอุดมสมบูรณ์ด้วยป่าไม้และภูเขาสูง และเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่เก่าแก่ยาวนาน เหมาะสำหรับการเดินทางมาเยือนของนักท่องเที่ยว จังหวัดลำปางมีสภาพภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมทางธรรมชาติและระบบนิเวศรวมไปถึงศักยภาพทางการท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ ทั้งทางธรรมชาติที่มีความพร้อมของระบบนิเวศในพื้นที่รวมถึงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม วิถีชีวิตและประเพณีของท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์เฉพาะสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศถือว่าการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้กำหนดและผลักดันให้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการท่องเที่ยวที่ต้องมีการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามวิสัยทัศน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพและไม่เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับแหล่งท่องเที่ยวโดยให้มีการจัดการสิ่งแวดล้อมภายใต้การมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์กรท้องถิ่นเพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนสืบไป นโยบายและแนวทางการท่องเที่ยวนี้ยังสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-พ.ศ.2564) ที่ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดสมดุลระหว่างการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรกับการอนุรักษ์ พื้นฟู โดยการสร้างชุมชนให้เกิดจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาพื้นฟูและใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสมและเกิดความยั่งยืน ดังนั้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่นจึงถือว่าเป็นเป้าหมายสำคัญที่สุดของการพัฒนาการท่องเที่ยว เนื่องจากประชาชนจะเป็นเจ้าของท้องถิ่นย่อมมีความรู้สึกในการเป็นเจ้าของที่มีความรักความหวงแหน พึ่งพิงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว จึงสามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดการพัฒนาแบบยั่งยืนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษาและจัดการ

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีความสมบูรณ์ควบคู่ไปกับการเจริญเติบโตของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่เพื่อที่จะคงสภาพความสมบูรณ์ต่อไป (กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร, 2562)

จังหวัดลำปางมีแหล่งท่องเที่ยวในเขตทหารเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความน่าสนใจและแตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวอื่นทั่วไป เพราะมีความหลากหลายทั้งในด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศ และธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม การผจญภัย และการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ที่สามารถนำมารวมไว้ในแหล่งท่องเที่ยวแห่งเดียวกันได้อย่างสอดคล้องซึ่งการท่องเที่ยวในแต่ละค่ายทหารนั้นจะแตกต่างกันไปตามสภาพที่ตั้ง อีกทั้งยังมีความปลอดภัยสูง เนื่องจากมีเจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านคอยให้คำแนะนำและดูแลการประกอบกิจกรรม มีอุปกรณ์สำหรับการประกอบกิจกรรมแต่ละกิจกรรมที่ได้ มาตรฐาน จึงถือได้ว่าแหล่งท่องเที่ยวในเขตทหารเป็นแหล่งท่องเที่ยวอีกประเภทหนึ่งที่สมควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาให้มันักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวมากขึ้นสอดคล้องกับการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ทหารในยุโรปและสหรัฐอเมริกาเป็นการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นมาเป็นระยะเวลานาน และได้รับความนิยมอย่างยิ่ง เพราะในเขตพื้นที่ทหารแทบทุกประเทศล้วนแต่มีความอุดมสมบูรณ์ในด้านทรัพยากรทางธรรมชาติ ระบบนิเวศ หรือคุณค่าทางประวัติศาสตร์ในอดีต สิ่งเหล่านี้ล้วนสะท้อนถึงรูปแบบของพื้นที่และความมั่นคงของแต่ละประเทศได้เป็นอย่างดี การนำทรัพยากรทั้งในรูปธรรมและนามธรรมในพื้นที่มาสร้างกิจกรรมและรูปแบบการท่องเที่ยวสามารถสร้างรายได้และผลประโยชน์ (Lauku , 2011) ด้วยเหตุนี้ค่ายฝึกการรบพิเศษประจัญจึงได้จัดทำโครงการการท่องเที่ยวในเขตทหาร โดยมีแผนการดำเนินงานส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในเขตทหารเพื่อตอบสนองนโยบายของรัฐบาลและให้สอดคล้องกับแผนแม่บทอุตสาหกรรมบริการแห่งชาติ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงถือว่าการท่องเที่ยวแบบทางเลือกและมีระบบนิเวศที่หลากหลายโดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เชิงธรรมชาติ โดยหน่วยงานต่าง ๆ ได้มีส่วนผลักดันให้จังหวัดลำปางได้มีแหล่งท่องเที่ยวทางเลือกมากขึ้น ค่ายฝึกการรบพิเศษประจัญเป็นอีกหน่วยงานหนึ่งที่มีการทรัพยากรทางธรรมชาติที่สวยงามไม่ว่าจะเป็นป่าภูเขา ถ้ำ ต้นไม้ ที่ยังคงความสมบูรณ์และยังมีศาลเจ้าพ่อประจัญ ภาพเขียนสีบนหน้าผาสมัยก่อนประวัติศาสตร์ อายุ 3,000 - 5,000 ปี ถ้ำเจ็ญน้อย และถ้ำพญามือเหล็ก แหล่งป่าไม้สักทองเป็นที่น่าสนใจว่าหากจะดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ค่ายฝึกการรบพิเศษประจัญให้มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับ ก็ควรที่จะมีการบริหารจัดการและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเป็นการเฉพาะ เพื่อเป็นตัวกระตุ้นให้หน่วยทหารของค่ายฝึกการรบพิเศษประจัญที่มีแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ ได้ปรับปรุงคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว การบริหารจัดการและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องให้มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวต่อไป ภายใต้หลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งถือว่าค่ายฝึกการรบพิเศษประจัญมีศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่หลากหลายจึงเหมาะสมที่จะศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมในเขตพื้นที่ค่ายฝึกการรบพิเศษประจัญ เพื่อหาศักยภาพและการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมและเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง ตามแนวนโยบายเชิงกลยุทธ์ด้านการตลาดเพื่อขยายฐานการท่องเที่ยวจากจังหวัดหลักที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวเดินทางไปเยือนเป็นจำนวนมากอยู่แล้วเชื่อมโยงท่องเที่ยวไปยังจังหวัดทางเลือกทั้ง 12 จังหวัด และจังหวัดลำปาง เป็นอีกหนึ่งจังหวัดที่มีศักยภาพ มีจุดเด่นที่หลากหลายและมีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว และยังคงสนับสนุนส่งเสริมการท่องเที่ยว “ลำปางเมืองต้องห้าม...พลาด เมืองที่ไม่หมุนไปตามกาลเวลา” (การท่องเที่ยว

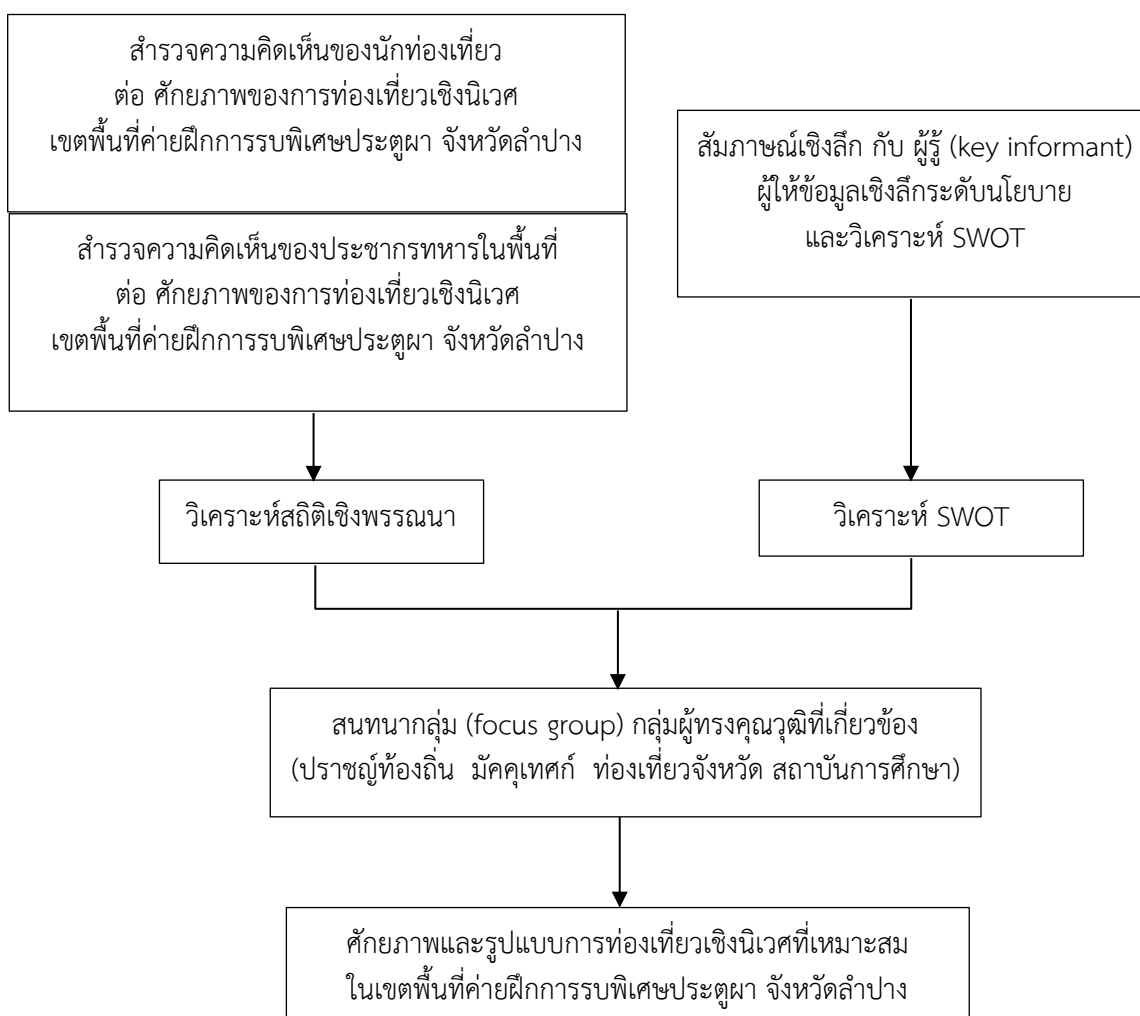
แห่งประเทศไทย, 2559) ซึ่งมีการเปิดเส้นทางและแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ และส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดลำปางและเพื่อสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวให้กับชุมชนในพื้นที่ท้องถิ่นได้อีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตพื้นที่ค่ายฝึกการรบพิเศษประจัญบาน จังหวัดลำปาง
2. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมในเขตพื้นที่ค่ายฝึกการรบพิเศษประจัญบาน จังหวัดลำปาง

กรอบแนวคิดการวิจัย

เพื่อรับรู้ศักยภาพและรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมในเขตพื้นที่ค่ายฝึกการรบพิเศษประจัญบาน จังหวัดลำปาง มีกรอบแนวคิดในการดำเนินการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

การวิจัยครั้งนี้ มีกลุ่มประชากรที่เกี่ยวข้องทั้งหมด 4 กลุ่มได้แก่

1. นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้าไปท่องเที่ยวและทำกิจกรรมในพื้นที่ จำนวน 5,800 คน (กลุ่มงานข้อมูลข่าวสารและประชาสัมพันธ์ค่ายฝึกการรบพิเศษประจัญบาน จังหวัดลำปาง, 2562)
2. ทหารที่อยู่ในเขตพื้นที่ค่ายฝึกการรบพิเศษประจัญบาน จังหวัดลำปาง จำนวน 270 นาย (กลุ่มงานข้อมูลข่าวสารและประชาสัมพันธ์ค่ายฝึกการรบพิเศษประจัญบาน จังหวัดลำปาง, 2562)
3. ผู้ให้ข้อมูลหลักในเชิงลึกระดับนโยบาย ได้แก่ นายทหารเจ้าของพื้นที่ ผู้นำชุมชนในพื้นที่โดยรอบ ปราชญ์ท้องถิ่นและมัคคุเทศก์อาชีพ
4. ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง ผู้นำชุมชนในพื้นที่โดยรอบและปราชญ์ท้องถิ่น มัคคุเทศก์อาชีพ สถาบันการศึกษา และทหารในเขตพื้นที่

กลุ่มตัวอย่าง

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสำรวจความเห็นต่อ ศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ค่ายฝึกการรบพิเศษประจัญบาน จังหวัดลำปาง ตามกรอบแนวคิดวิจัย ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างจากกลุ่มประชากรที่ 1 และ 2 คำนวณขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane (1973) กำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 จากจำนวนกลุ่มประชากรที่เป็นนักท่องเที่ยว 5,800 คน และจำนวนประชากรทหาร 270 คน รวมทั้งหมด 6,070 คน ทำให้ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 375 คน ทั้งนี้เพื่อเพิ่มระดับความเชื่อถือในการทดสอบทางสถิติ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลทั้งหมด 380 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างจากนักท่องเที่ยว จำนวน 190 คน และกลุ่มตัวอย่างจากทหารในพื้นที่ จำนวน 190 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก และวิเคราะห์ SWOT คือ ผู้ที่สามารถให้รายละเอียดในเชิงนโยบายได้ ได้แก่ นายทหารเจ้าของพื้นที่ ผู้นำชุมชนในพื้นที่โดยรอบ ปราชญ์ท้องถิ่นและมัคคุเทศก์อาชีพ จำนวน 7 คน
3. กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง ผู้นำชุมชนในพื้นที่โดยรอบและปราชญ์ท้องถิ่น มัคคุเทศก์อาชีพ สถาบันการศึกษา และทหารในเขตพื้นที่จำนวน 15-20 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมี 3 เครื่องมือได้แก่

1. แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ใช้ในการสำรวจความเห็นต่อ ศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ค่ายฝึกการรบพิเศษประจัญบาน จังหวัดลำปาง ที่สร้างขึ้นตามขั้นตอนการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยว จำนวน 5 ท่าน และหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Item-Objective Congruence Index) จากนั้นทำการคัดเลือกเฉพาะข้อคำถามที่ได้ค่า IOC มากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 เป็นต้นไป (สมชาย วรภิเษมสกุล, 2554) โดยค่า IOC ที่หาค่าได้ 0.86 เพื่อพิจารณาความถูกต้อง และความชัดเจนของเนื้อหา แล้วนำมาแก้ไขให้ถูกต้องเหมาะสมตามข้อเสนอแนะก่อนทดลองใช้ จากนั้นผู้วิจัยนำแบบสอบถามฉบับร่างที่ได้ผ่านการแก้ไข

จากผู้เชี่ยวชาญแล้ว ไปทดลองใช้ (Try-Out) กับกลุ่มประชากรที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับประชากรที่ต้องการศึกษา ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง (ค่ายฝึกการรบพิเศษค่ายกาวิละ จังหวัดเชียงใหม่) จำนวน 30 ชุด เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบัค (Cronbach's alpha coefficient) (Cronbach, 1984) ซึ่งเป็นค่าที่วัดความเชื่อถือได้ ตามสูตรซึ่งได้ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามในการหาความเชื่อมั่นโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's alpha coefficient) ที่ค่าระดับความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.96 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับดีมากหมายถึงแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือและสามารถนำไปศึกษาในกลุ่มตัวอย่างจริงที่ใช้ในการสำรวจ โดยแบบสอบถาม มีคำถาม 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ต่อเดือน ภูมิลำเนา ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ(Check - List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพและการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตพื้นที่ค่ายประจักษ์ จังหวัดลำปาง สร้างตามมาตรการวัดของของลิเคิร์ต (Likert's , 1967) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบเป็นแบบให้เลือกตอบ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยการให้คะแนนความต้องการจะเรียงจากมากไปน้อย คือ 5 4 3 2 และ 1 ตามลำดับ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อคิดเห็น ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตค่ายฝึกการรบพิเศษประจักษ์ จังหวัดลำปาง ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open -Ended questions)

2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยมีคำถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ตามประเด็นหลักดังนี้

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปและสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพและความพร้อม นโยบายด้านการส่งเสริมและพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวของค่ายฝึกการรบพิเศษประจักษ์ จังหวัดลำปาง ได้แก่ 1) ด้านองค์ประกอบของการท่องเที่ยว 2) ด้านการจัดการการท่องเที่ยว 3) ด้านการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยว 4) ด้านการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ และ 5) ด้านผู้นำเที่ยว มีเหตุผลที่ท้องถิ่น

3. การสนทนากลุ่ม (Focus group) การสนทนากลุ่มจัดทำเพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้แสดงความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตพื้นที่ค่ายฝึกการรบพิเศษประจักษ์ จังหวัดลำปาง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ทีมผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างจากนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่และนายทหารในพื้นที่ค่ายฝึกการรบพิเศษประจักษ์ โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) จำนวน 380 คนและใช้ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล ระหว่างเดือนกันยายน ถึงธันวาคม 2562 และได้ทำการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญเชิงลึก ได้แก่ นายทหารเจ้าของพื้นที่ ผู้นำชุมชนในพื้นที่โดยรอบ ปราชญ์ท้องถิ่นและมัคคุเทศก์อาชีพที่จะเป็นผู้กำหนดและพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยวในเชิงลึกและในระดับนโยบาย รวมทั้งหมดจำนวน 7 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์

และใช้เครื่องบันทึกเสียงในการสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อรวบรวมและนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์เชิงลึก มาจัดการสนทนากลุ่มเพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนข้อมูลและเสนอแนวคิดจากผู้มีประสบการณ์ ผู้เชี่ยวชาญ และทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยมีผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นต่อองค์ประกอบการท่องเที่ยว ใช้สถิติเชิงพรรณนา โดยการนำเสนอค่าร้อยละ และความถี่ การวิเคราะห์รูปแบบการท่องเที่ยวใช้การวิเคราะห์ SWOT และสรุปความเห็นจากการสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัย

ผลการสำรวจความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตพื้นที่ค่ายฝึกการรบพิเศษประจวบ จังหวัดลำปาง พบว่า ส่วนใหญ่มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ในทุกด้านขององค์ประกอบการท่องเที่ยวเรียงตามลำดับค่าร้อยละ ได้แก่ ด้านคุณค่าของการท่องเที่ยวร้อยละ 48.2 ด้านแหล่งท่องเที่ยวร้อยละ 35.8 ด้านความประทับใจในการท่องเที่ยวร้อยละ 35 ด้านความสามารถในการเข้าถึงร้อยละ 31.8 และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ร้อยละ 31.3 ตามลำดับดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงร้อยละ (Percentage) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตพื้นที่ค่ายฝึกการรบพิเศษประจวบ จังหวัดลำปาง ในการส่งเสริมศักยภาพการท่องเที่ยวด้านองค์ประกอบการท่องเที่ยว

รายการ	ระดับความคิดเห็น						
	5	4	3	2	1	$\bar{X}$	SD
การส่งเสริมศักยภาพการท่องเที่ยว ด้านองค์ประกอบการท่องเที่ยว							
1. ด้านแหล่งท่องเที่ยว	35.8	28.7	19.7	14.2	1.6	3.83	1.11
2. ด้านความสามารถในการเข้าถึง	31.8	31.1	23.2	8.9	5.0	3.76	1.14
3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่	31.3	25.3	21.3	14.5	7.6	3.58	1.27
4. ด้านความประทับใจในการท่องเที่ยว	35.0	30.5	18.7	10.8	5.0	3.80	1.18
5. ด้านคุณค่าของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	48.2	41.8	10.0	0.0	0.0	4.38	0.66
รวม	36.4	31.5	18.6	9.7	3.8	3.87	1.13

ในขณะที่การสำรวจความเห็นในคำถามปลายเปิด พบว่ากลุ่มตัวอย่างได้แสดงความเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวในหลายประเด็น ได้แก่ บริเวณในเขตพื้นที่ค่ายฝึกการรบพิเศษประจวบและชุมชนใกล้เคียงมีศักยภาพมากในด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเนื่องจากมีความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ป่าและมีสัตว์ป่าที่หายากอาศัยอยู่บริเวณพื้นที่ป่า มีการผสมผสานการทำงานกับท่องเที่ยวเชิงนิเวศเนื่องจากเขตทหารค่ายฝึกการรบพิเศษเป็นหน่วยงานหลักที่สามารถขับเคลื่อนในการพัฒนาระบบนิเวศเพราะเขตพื้นที่โดยเฉพาะพื้นที่ป่าเบญจพรรณ ที่ค่อนข้างสมบูรณ์ มีระบบนิเวศที่ยังไม่ถูกทำลายจากชาวบ้านเพราะมีทหารคอยดูแล ทั้งนี้บริเวณค่ายฝึกหน่วยรบประจวบมีทรัพยากรด้านป่าไม้ โดยเฉพาะต้นสักทองที่มีลักษณะพิเศษคือลำต้นตรงไม่โค้งงอและมีความสวยงามและถือได้ว่าเป็นสักทองที่ดีที่สุดในโลกและลักษณะภูมิประเทศเป็นภูผาสลับลำห้วยเป็นแหล่งที่อุดมสมบูรณ์ มีสัตว์ป่าที่หายากหรือใกล้สูญพันธุ์อาศัยอยู่ เช่น หมูป่า ลิงป่า นกยูง ไก่ป่า เก้งและงู และเป็นบริเวณทางผ่านเป็นจุดที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาถึงได้ง่ายและมีบรรยากาศดี ควรมีรูปแบบการท่องเที่ยวแบบผจญภัย เช่น กิจกรรมโดดหอสองกว่า 34 ฟุต การผจญภัยไต่หน้าผาผ่านเครื่องกีดขวางการฝึกกระโดดเถา กิจกรรมนันทนาการที่ทางหน่วยงานจัดให้และกิจกรรมที่ขาดไม่ได้คือกิจกรรมการเดินป่าศึกษาธรรมชาติที่มีผู้ชำนาญในการนำทำกิจกรรม นอกจากนี้ควรจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเพื่อจะได้รักษาพื้นที่นั้นไว้ เช่น การเดินป่า ซึ่งจะเป็นการสอดแทรกความรู้ เกี่ยวกับการเข้ามาใช้สถานที่ ค่ายฝึกการรบพิเศษ ประจวบ จังหวัดลำปางเพราะนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจเกี่ยวกับการกางเต็นท์นอนป่า เพราะอาจจะเข้าไปทำลายทรัพยากรทางธรรมชาติดังกล่าวซึ่งกิจกรรมเหล่านี้จะได้รับความสนใจอย่างมากต่อนักท่องเที่ยวที่ชอบผจญภัย เพื่อให้เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงการศึกษาเรียนรู้ที่นักท่องเที่ยวได้ศึกษาและสัมผัสกับบรรยากาศและประสบการณ์ได้ด้วยตนเอง

ผลการวิเคราะห์ SWOT

จุดแข็งและโอกาส สำหรับเขตพื้นที่ค่ายฝึกการรบพิเศษประจวบ จังหวัดลำปาง พบว่าในเขตพื้นที่ที่มีจุดแข็งและข้อได้เปรียบคือระบบนิเวศที่สมบูรณ์ และในเรื่องของกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายของระบบนิเวศ กิจกรรมการเดินป่าศึกษาธรรมชาติที่มีบุคลากรเป็นคนที่มีความรู้และความชำนาญเส้นทาง ปัจจุบันยังไม่ได้เปิดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวอย่างเต็มตัวจึงมีนักท่องเที่ยวจำนวนน้อย หากมีการจัดการที่ดีจะเป็นโอกาสในการสร้างจุดดึงดูดให้กับนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชม

ปัญหาและอุปสรรค สำหรับพื้นที่ชุมชนใกล้เคียงและค่ายฝึกการรบพิเศษประจวบ จังหวัดลำปาง พบว่าในเขตพื้นที่โดยเฉพาะบริเวณศาลสักการะเจ้าพ่อประจวบจะมีจุดอ่อนในเรื่องของสิ่งอำนวยความสะดวกในส่วนของการเข้าถึงที่ค่อนข้างยากและยังไม่เพียงพอที่จะบริการนักท่องเที่ยวหรือผู้ที่เข้ามาใช้บริการทั้งในบริเวณพื้นที่ทำกิจกรรมของค่ายฝึกการรบพิเศษประจวบและศาลสักการะเจ้าพ่อประจวบ อีกทั้งในเรื่องของร้านค้าที่จะรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวยังไม่เพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยวเพราะ ปัจจุบันยังไม่ได้เปิดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวอย่างสมบูรณ์แบบ และการประชาสัมพันธ์โดยใช้สื่อกลางต่าง ๆ เช่น ทางเว็บไซต์ แผ่นพับ ใบปลิวเพื่อประชาสัมพันธ์ถึงกิจกรรมต่าง ๆ ของค่ายฝึกการรบพิเศษประจวบ และศาลเจ้าพ่อประจวบจังหวัดลำปาง ให้เป็นที่รู้จักเพราะ

ปัจจุบันในพื้นที่รองรับยังเป็นที่พักผ่อนชั่วคราวอยู่เพราะยังไม่มีหน่วยงานไหนมารับผิดชอบเป็นผู้นำในการจัดการการท่องเที่ยวของพื้นที่อย่างชัดเจน

ผลจากการสนทนากลุ่ม

การศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตพื้นที่ค่ายฝึกการรบพิเศษประจวบ จ. หนองคาย โดยรวมมีศักยภาพและสามารถพัฒนาให้เกิดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมโดยอาศัยทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ ได้แก่ ป่าดิบชื้น ต้นไม้สักทอง เส้นทางศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมโหดหือ และภาพเขียนสีโบราณที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ในพื้นที่เป็นต้น แต่ยังต้องพัฒนาในด้านงบประมาณมาสนับสนุนในการปรับปรุงสถานที่ หน่วยงานที่เข้ามารับผิดชอบทั้งภาครัฐและเอกชน มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว เช่น ร้านค้า ร้านอาหาร ห้องน้ำ เพื่อที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนได้ในอนาคต และการจัดการให้ความรู้เรื่องการนำเที่ยวให้กับเจ้าหน้าที่นายทหารและประชาชนในชุมชนใกล้เคียงในพื้นที่เพื่อการเป็นเจ้าบ้านที่ดีในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ และการให้ความสำคัญด้านการส่งเสริมประชาสัมพันธ์ทางด้านการกิจกรรมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่

อภิปรายผล

1. ด้านแหล่งท่องเที่ยว พบว่าในเขตพื้นที่ค่ายฝึกการรบพิเศษประจวบและชุมชนใกล้เคียงมีศักยภาพและความพร้อมมากในด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเนื่องจากมีความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ป่าและมีสัตว์ป่าที่หายากอาศัยอยู่บริเวณพื้นที่ป่าและมีความพร้อมและมีศักยภาพทางการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและความหลากหลายของทรัพยากรท่องเที่ยว เนื่องจากเขตทหารค่ายฝึกการรบพิเศษเป็นหน่วยงานหลักที่สามารถขับเคลื่อนในการพัฒนาระบบนิเวศเพราะเขตพื้นที่โดยเฉพาะพื้นที่ป่าเบญจพรรณที่ค่อนข้างสมบูรณ์ และมีการอนุรักษ์จากชาวบ้านเพราะมีทหารคอยดูแล มีสัตว์ป่าที่หายากหรือใกล้สูญพันธุ์อาศัยอยู่ถือว่ามีความพร้อมที่สมบูรณ์ของพื้นที่ สอดคล้องกับงานศึกษาของ ไพฑูรย์ พงศบุตร (2552) ที่สรุปว่า “ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและระบบนิเวศที่เอื้อต่อการพัฒนาการปรับปรุงหรือทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ หรือมีความเป็นเอกลักษณ์ทางธรรมชาติ ระบบนิเวศ ประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุสถานที่มีความเกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศวัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่น รวมทั้งต้องมีปัจจัยอื่นที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่

2. ด้านความสามารถในการเข้าถึง พบว่าควรมีการส่งเสริมในเรื่องของการเดินทางและรถโดยสารที่เข้ามาถึงแหล่งท่องเที่ยวให้มากขึ้นเพื่อความความสะดวกสบาย และในเรื่องของป้ายบอกทางที่มีจำนวนน้อยที่จะบอกทางมายังแหล่งท่องเที่ยวให้มีความชัดเจน จึงสรุปผลได้ว่าด้านความสามารถในการเข้าถึงถึงแม้จะอยู่ในระดับดีมากแต่ก็ต้องการแก้ไขและปรับปรุงในบางส่วน และควรเร่งปรับปรุงลานจอดรถสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวให้มีความสะดวกมากขึ้น สอดคล้องกับ Buhalis (2000) ที่ระบุว่าด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวต้องมีระบบโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม เช่น สนามบิน ระบบ

คมนาคม ตลอดจนบริการด้านอุตสาหกรรมขนส่ง เช่น การขนส่งทางอากาศ ทางบก และทางน้ำ ซึ่งจะเอื้ออำนวยให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปถึงจุดหมายปลายทาง

3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ พบว่าในจุดให้บริการของร้านอาหารและร้านของฝาก ยังมีไม่เพียงพอต่อจำนวนของนักท่องเที่ยว สถานที่จอดรถไม่เพียงพอและคับแคบต้องจอดบริเวณริมถนน ควรพัฒนาบริเวณจอดรถให้เหมาะสมในการรองรับ จึงสรุปผลได้ว่าในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ควรมีการส่งเสริมอย่างรวดเร็วเพื่ออำนวยความสะดวกกับความต้องการของนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับ Dickman (1997) ที่ระบุว่าสิ่งอำนวยความสะดวกและสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานต่อนักท่องเที่ยวที่ต้องมี เช่น ร้านอาหาร ร้านของฝาก ลานจอดรถ สาธารณูปโภคน้ำ ไฟฟ้า โทรศัพท์ ห้องสุขา และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นที่นักท่องเที่ยวมีความจำเป็นต้องใช้ในพื้นที่

4. ด้านความประทับใจในด้านการท่องเที่ยว ความมีคุณค่าเอกลักษณ์ของพื้นที่ และเอกลักษณ์เฉพาะของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่โดดเด่นและมีลักษณะภูมิประเทศเป็นภูผาสลับลำห้วย เป็นแหล่งที่อุดมสมบูรณ์ มีสัตว์ป่าที่หายากหรือใกล้สูญพันธุ์อาศัยอยู่ เช่น หมูป่า ลิงป่า นกยูง ไก่ป่า เก้งและงู เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาสัมผัสบรรยากาศความร่มรื่นในบริเวณพื้นที่ นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาถึงได้ง่ายและมีบรรยากาศดี สอดคล้องกับ Tsiotsou & Goldsmith (2012) พบว่าภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยวเกิดจากการสะสมของการรับรู้เรื่องราวต่าง ๆ เอกลักษณ์จุดเด่น คุณค่าที่เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว นั้น ความประทับใจและภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยวที่เกิดจากพื้นที่ทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ทำให้กลุ่มเป้าหมายรู้จักและตัดสินใจเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะการสร้างเอกลักษณ์ในแหล่งท่องเที่ยวของพื้นที่

5. ด้านคุณค่าของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่าเป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติเป็นหลัก มีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่ รวมถึงแหล่งประวัติศาสตร์ในพื้นที่เกี่ยวกับระบบนิเวศ และมีการจัดการให้เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษ และควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน และคุณค่าด้านกิจกรรมเดินป่า ส่องสัตว์หายากเป็น การท่องเที่ยวที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์และความประทับใจเพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกต่อนักท่องเที่ยวและประชาชนในพื้นที่การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วม สอดคล้องกับงานศึกษาของ อธิภรณ์ นกแก้ว (2555) ที่พบว่าคุณค่าของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และแหล่งท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่มีคุณค่าให้คงอยู่ต่อไป ควรคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับแหล่งท่องเที่ยวให้น้อยที่สุด ต้องคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว ช่วยส่งเสริมไปพร้อมกับการอนุรักษ์และสร้างรายได้ให้กับท้องถิ่น และต้องมีการกระจายผลประโยชน์อย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน และกลับไปพัฒนาอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวต่อไป ซึ่งการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการอนุรักษ์และคุณค่าควรเป็นความคิดริเริ่มของชุมชนเอง ซึ่งมีหน่วยงานภาครัฐคอยให้การสนับสนุน ต้องเตรียมความพร้อมเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับพื้นที่ชุมชนโดยรอบ จึงจะก่อให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตพื้นที่ค่ายฝึกการรบพิเศษประจัญบาน จังหวัดลำปาง ที่ได้

1. การเดินเส้นทางธรรมชาติ เส้นทางธรรมชาติ (Nature Trail) หมายถึง เส้นทางที่กำหนดไว้หรือแนะนำให้นักท่องเที่ยวเดินชมสภาพธรรมชาติของพื้นที่ เช่น บริเวณป่าไม้สักทอง สวนพฤกษศาสตร์ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ป่าชายเลน ป่าพรุ เป็นต้น
2. การส่องสัตว์ การดูนก เป็นการท่องเที่ยวเพื่อศึกษาพฤติกรรมของสัตว์ป่าและนกชนิดต่างๆ ในแหล่งที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ โดยการมองจากกล้องส่องทางไกลการส่องไฟฉายในช่วงเวลากลางวัน และการถ่ายภาพ
3. การสำรวจถ้ำเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่นิยมกันมาก เนื่องจากมีแหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้เป็นจำนวนมากในประเทศไทย ถ้ำเป็นลักษณะภูมิประเทศที่พบมากในบริเวณภูเขาหินปูนภายในถ้ำมักมีหินงอกหินย้อยสวยงาม หากเป็นถ้ำขนาดใหญ่อาจมีความยาวหลายร้อยเมตร
4. การปีนเขาหรือการไต่เขา เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่คนไทยส่วนใหญ่ยังไม่เคยชินและเพิ่งจะเริ่มนำเข้ามาเผยแพร่โดยนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเมื่อไม่นานมานี้ และต้องอาศัยประสบการณ์เพื่อหลีกเลี่ยงการเกิดอุบัติเหตุ
5. การขี่รถจักรยานชมภูมิประเทศ การขี่รถจักรยานชมภูมิประเทศให้ทั้งความเพลิดเพลินในการชมภูมิประเทศสองข้างทาง และการออกกำลังกาย จึงเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมค่อนข้างมาก ปัจจุบันมีรถจักรยานที่ออกแบบให้ขี่ได้คล่องแคล่วและเบาแรง เหมาะสำหรับการเดินทางในระยะไกล และการเดินทางขึ้นลงตามลาดเขา
6. การกางเต็นท์นอนพักแรม การกางเต็นท์นอนพักแรมเป็นกิจกรรมที่นิยมทำกันในบริเวณพื้นที่หรือในสถานที่ซึ่งจัดสิ่งอำนวยความสะดวกไว้ให้โดยเฉพาะ เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวซึ่งนักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับธรรมชาติอย่างใกล้ชิด
7. การศึกษาประวัติศาสตร์เรื่องเล่าถึงตำนานความศักดิ์สิทธิ์และวีรกรรมผู้กล้าของยอดขุนพลนักรบแห่งเมืองลำปาง ผู้พลีชีพขับไล่ศัตรูพม่าด้วยความองอาจทรงและนานมาแล้วที่เรื่องราวของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์และความลับแห่งประจัญบาน ดินแดนที่ได้ชื่อว่า ป่าศักดิ์สิทธิ์ ดอยวิเศษ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

- 1.1 หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ควรให้ความสำคัญด้านการพัฒนาปรับปรุงสถานที่และการส่งเสริมสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม
- 1.2 ควรพัฒนาปรับปรุงบริเวณ ภาพเขียนสีโบราณทางประวัติศาสตร์อายุ 3,000 – 5,000 ปี เพื่อให้เป็นแหล่งพิพิธภัณฑสถานภาพเขียนสีโบราณบริเวณศาลเจ้าพ่อประจัญบานและเป็นส่วนหนึ่งในคำขวัญของจังหวัดลำปาง และพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วมในเขตพื้นที่หมู่บ้านท่าสี่ จังหวัดลำปาง ซึ่งก็มีภาพเขียนสีโบราณอายุหลายพันปีเช่นเดียวกันกับเขตพื้นที่ค่ายฝึกการรบพิเศษประจัญบาน จังหวัดลำปาง

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มงานข้อมูลข่าวสารและประชาสัมพันธ์. (2562). “ข้อมูลทั่วไปกองร้อยฝึกรบพิเศษที่ 3 ค่ายฝึกการรบพิเศษประจวบ อําเภอมะแมะ จังหวัดลําปาง”. สืบค้นเมื่อ 9 สิงหาคม 2562, จาก http://www.thaipatch.com/index.php?lay=boardshow&ac=webboard_show&No=332441
- กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร. (2562). “ประวัติศาสตร์นครลําปาง”. สืบค้นเมื่อ 20 สิงหาคม 2562, จาก <http://www.lampang.go.th/lamp.html>
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2559). บทวิเคราะห์สถานการณ์การตลาดการท่องเที่ยวไทยในต่างประเทศ. *จุลสารวิชาการอิเล็กทรอนิกส์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย* : กรุงเทพฯ 11(1), 12-14.
- ธีรภรณ์ นกแก้ว. (2555). การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษาตลาดน้ำวัดไทร กรุงเทพมหานคร. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยสวนดุสิต สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 8(1), 49-60.
- ไพฑูรย์ พงศบุตร, ญิฐรัตน์ ปภาวสิทธิ์, จิรายุพิน จันทระประสงค์, และ ก่องกานดา ชยามฤต. (2552). *สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน ฉบับเสริมการเรียนรู้ เล่ม 5*. กรุงเทพฯ: โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว.
- สมชาย วรภิเษมสกุล. (2554). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. อุดรธานี: อักษรศิลป์การพิมพ์.
- Buhalis, D. (2000). *Strategic uses of information technologies in the tourism industry*. Tourism Management. Essex: Pearson Education.
- Cronbach, L. J. (1984). *Essential of psychology testing*. New York: Harper and Row Publishers.
- Dickman, S. (1997). *Tourism: An Introductory Text*. Holder Education, New South Wales: Rydalmere.
- Lauku, C. (2011). *Service Marketing*. New York : Harper Collins.
- Likert, R. (1967). *The Method of Constructing and Attitude Scale. Reading in Attitude Theory and Measurement*. New York: Wiley & Son.
- Tsiotsou, R. H., & Goldsmith, R. E. (2012). *Strategic marketing in tourism services*. Bingley: Emerald Group
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. 3rd ed. Singapore: Harper International Editor.